

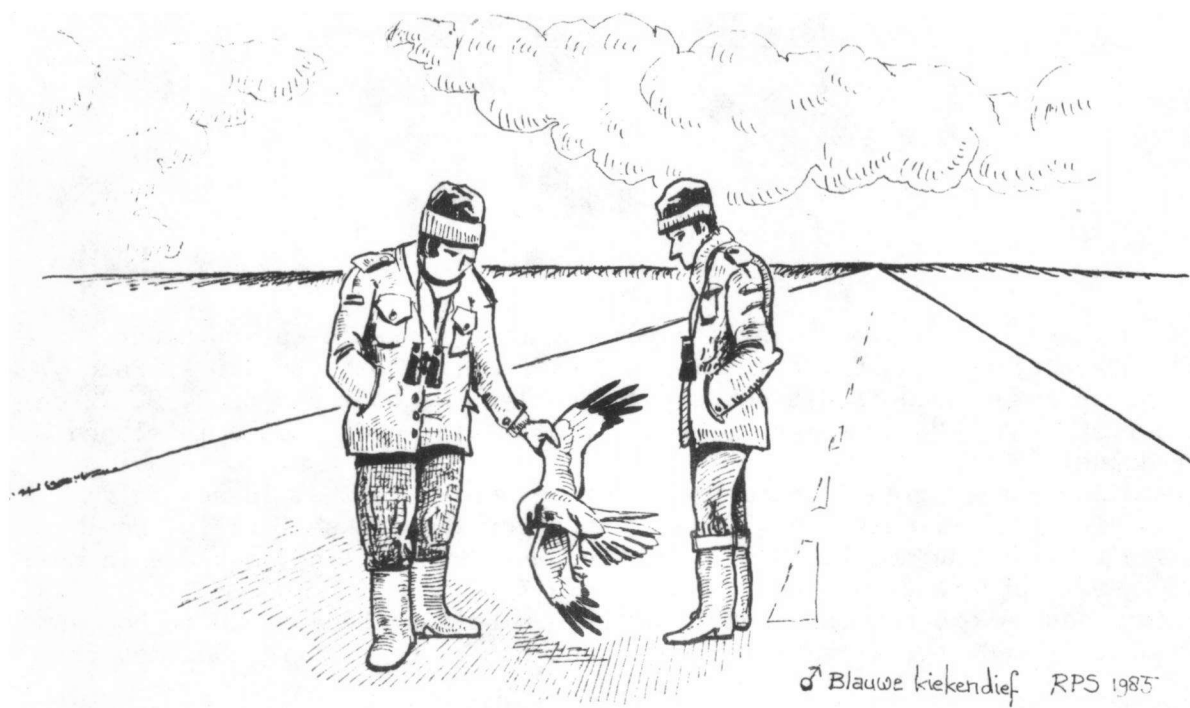
VERKEERSSLACHTOFFERS OP HET TALUD VAN DE STICHTSE BRUG IN 1984

Peter Dieperink

Inleiding:

In 1983 verzocht de VWG 't Gooi e.o. Rijkswaterstaat om beplanting op het talud van de Stichtse Brug aan te brengen en daarmee te voorkomen dat na openstelling van de rijksweg A 27 een groot aantal vogels zich zou doodvliegen tegen het verkeer. Na overleg met Rijkswaterstaat werd besloten om gedurende 1 jaar regelmatige verkeersslachtoffertellingen te houden en naar aanleiding van de resultaten eventueel maatregelen te nemen.

Aldus geschiedde. De rijksweg werd op 1 november '83 geopend en in de periode 1 januari - 31 december '84 werd het traject regelmatig op slachtoffers afgezocht.

Methode:

De tellers waren hoofdzakelijk leden van de NJN afdeling La-Bla, of van de VWG. Er werd in totaal 52 maal geteld, en wel vanaf de brugoverspanning zelf tot ongeveer 100 meter in de Oostermeent, een traject van 1,7 km. Per voet werd dit traject aan beide kanten van de rijbaan afgezocht en werden gevonden kadavers verwijderd. De vindplaats (km.-paal) werd genoteerd. Door de meeste tellers werden bovendien de grotere zoogdieren globaal genoteerd, tijdens één teling in augustus werden ook de gevonden kleinere zoogdieren en amfibieën genoteerd.

Resultaten:

A. Vogels

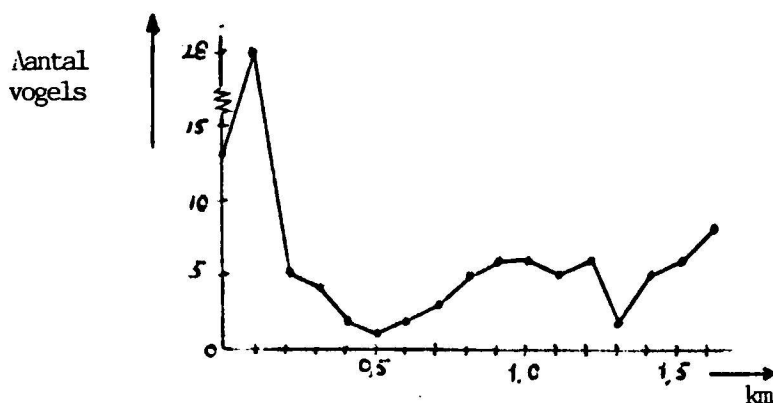
aantal tellingen	5	4	5	6	2	2	4	8	4	3	4	5	52
soort	jan	feb	maa	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	totaal
Gierzawluw						1	18	1					20
Huismus								16	1				17
Spreeuw							3	9	1		1		14
Kokmeeuw	1		1		4	2	3	2	1				14
Kneu							1	7	2				10
Postduif			1			2	1	4					8
Strandplevier							2	1					3
Fazant						1		1				1	3
Scholekster								2					2
Kievit					1	1							2
Veldleeuwerik								2					2
Zangvogel spec.								2					2
Wilde Eend				1									1
Blauwe Kiekendief											1		1
Zilvermeeuw								1					1
Ransuil						1							1
Visdief								1					1
Paapje								1					1
Tapuit								1					1
Merel							1						1
Witte Kwikstaart								1					1
Houtduif					1								1
													+
Totaal	1		2	1	6	8	29	52	5		2	1	107

B. Zoogdieren, Amfibieën

soort	jan	feb	maa	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	totaal
Haas	5		1				2	11	2		3	1	25
Konijn	3	3	3	3				5	1			1	19
Muis spec.								4					4
Bunzing					1							1	2
Laatvlieger								2					2
Mol								1					1
Kikker								6					6

C. Verspreiding over het traject

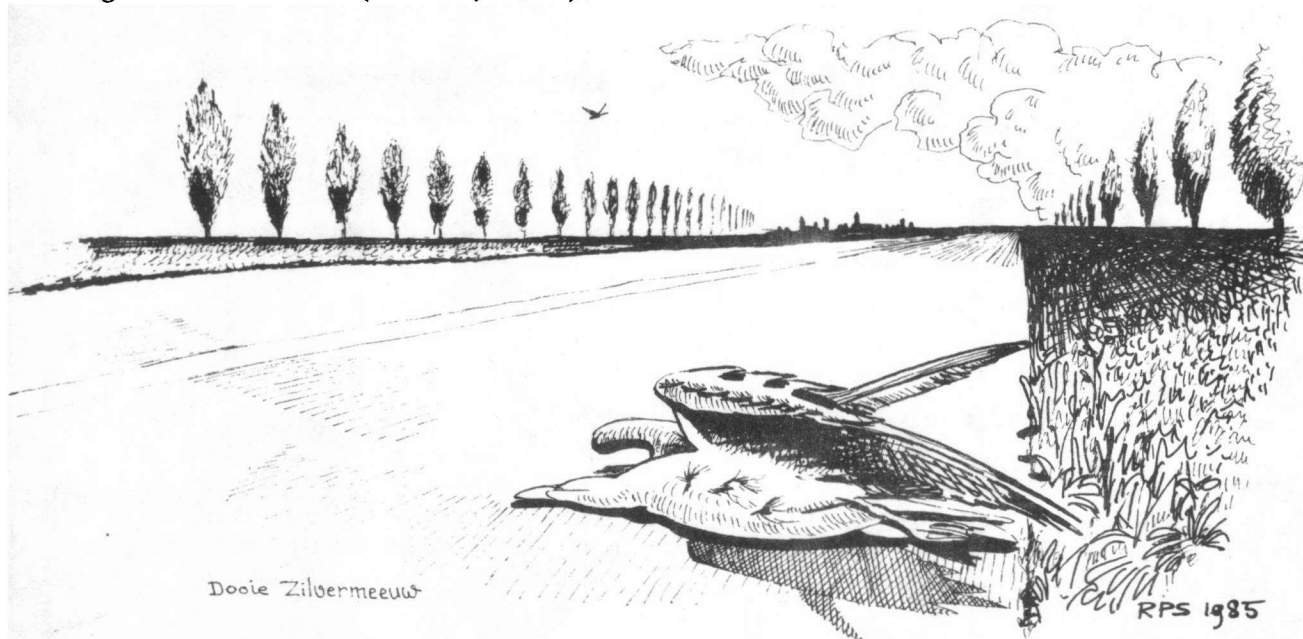
De volgende grafiek geeft het gevonden aantal vogels per honderd meter traject weer. De Gooise Zomerkade ligt ter hoogte van km. 0-0,2 en de Stichtse Brug - overspanning ter hoogte van km. 1,6.

Herkomst van de slachtoffers

Wanneer we de lijst van vogelslachtoffers nader bekijken, valt op dat er een grote verscheidenheid aan soorten (liefst 21 'wilde') gevonden is, analoog aan de vogelrijkdom die in het aangrenzende natuurgebied voorkomt. Een belangrijk deel van de slachtoffers wordt gevormd door doortrekkende soorten als Gierzwaluw, Huismus (voedseltrek), Kneu, Paapje, Tapuit, Veldleeuwerik.

Broedvogels ter plaatse zijn soorten als Strandplevier, Kievit, Visdief, Ransuil, Fazant. Het hoge aantal Gierzwaluwen dat gevonden is kan worden verklaard uit het feit dat er in juli en augustus vele tienduizenden langstrekken. Er wordt dan roekeloos op insecten gejaagd die massaal boven het talud hangen. Ditzelfde verschijnsel is regelmatig langs de Oostvaardersdijk in Zuidelijk Flevoland waarneembaar, aldaar zijn in de loop der jaren vele honderden Gierzwaluwen op deze wijze gesneuveld. Andere opvallende soorten zijn Blauwe Kiekendief, Strandplevier en Paapje. Deze soorten werden hoogst zelden in Nederland als verkeersslachtoffer gevonden (Jonkers & De Vries, 1977). De Strandplevier is een soort die nogal vaak heen en weer vliegt tussen broed- en fourageergebied en daarbij laag over de weg scheert. De drie gevonden Strandplevieren maakten deel uit van een kolonie van circa 30 broedparen op het strand aan de westkant van de brug. Bij uitzondering zijn er langs de dijken in Zuidelijk Flevoland ook wel Strandplevieren gevonden; zo werden er in 1969 maar liefst elf gevonden aldaar (Osieck, 1970).

In de categorie zoogdieren trokken de twee vleermuizen (laatvliegers) direct de aandacht. Deze werden op 25 augustus door Erik Lam gevonden op slechts 30 meter afstand van elkaar. De determinatie geschiedde op het Instituut voor Taxonomische Zoölogie in Amsterdam. Het gebeurt slechts een enkele maal dat er vleermuizen als verkeersslachtoffer gevonden worden in Nederland (mededeling Dr. A.M. Voûte). Zo werd er bijvoorbeeld tijdens het landelijke onderzoek van Jonkers en De Vries (1977) maar één vleermuis (laatvlieger) gevonden tegen ruim 5000 verkeersslachtoffers onder de zoogdieren. Gedurende een zesjarig onderzoek naar verkeersslachtoffers in het oostelijk deel van de polder de Alblasserwaard werden er een drietal vleermuizen gevonden: één laatvlieger en twee dwergvleermuizen (Jonkers & Jongejan, 1982).

Discussie:

Dat niet alle aangereden vogels zijn gevonden tijdens het onderzoek ligt voor de hand. De vraag hoeveel vogels er dan wel zijn aangereden is niet zomaar te beantwoorden. Vele factoren spelen een rol. Zo is er bijvoorbeeld niet vaak genoeg geteld in de maanden mei, juni en juli. Ook predatie speelt een belangrijke rol. Mogelijke predatoren in het gebied zijn: Bonte en Zwarte Kraai, Ekster, meeuwen, Bunzing, etc. Arbitrair zou het werkelijke aantal slachtoffers onder de vogels op 200 à 300 geschat kunnen worden.

Rekenen we het gevonden aantal vogels om naar een eenheid die vergelijking met andere onderzoeken mogelijk maakt, namelijk het gevonden aantal vogels per kilometer per maand, dan komen we voor de Stichtse Brug op een aantal van 5,25 vogels/km/mnd. In het al eerder genoemde rapport van Jonkers & De Vries (1977) zijn gegevens van zeer vele trajekten in Nederland verzameld. De telperiode is van september '73 - januari '76. Voor open gebieden wordt een gemiddeld aantal vogelslachtoffers van 1,68/km/mnd genoemd. In de periode '76 t/m '81 werden drie trajekten in het oostelijk deel van de Alblasserwaard geteld (Jonkers & Jongejan, 1982). Hier wordt een aantal van 0,29 tot 1,08/km/mnd opgegeven. In de Hoeksche Waard werd van '72 t/m '75 een stuk Rijksweg met een lengte van 15 km. geteld. Er werden 1,94 vogels/km/mnd gevonden (Preesman, 1978). De Oostvaardersdijk is een traject wat erg veel overeenkomt met het talud van de Stichtse Brug. Op deze dijk werden tijdens een telling van november '73 - juli '74 1,85 vogels/km/mnd gevonden. Het traject was 29 km. lang.

Relatief gezien is het aantal gevonden vogels bij de Stichtse Brug dus erg hoog, er zijn ruim driemaal zoveel slachtoffers gevonden vergeleken met andere tellingen langs vergelijkbare trajekten in Nederland. Dit roept de vraag op of er geen maatregelen genomen kunnen worden. De diversiteit aan gevonden soorten maakt dit er niet gemakkelijker op. Het aandeel van de watervogels is klein, het aandeel van zangvogels daarentegen vrij groot. Het aanbrengen van beplanting ter hoogte van de Zomerkade is een mogelijkheid, daar in dat gebied de meeste slachtoffers vielen (zie grafiek). Het plaatsen van waarschuwborden kan natuurlijk nooit kwaad, hoewel het effect daarvan niet overschat mag worden. Een derde mogelijkheid is het aanbrengen van objecten die vogels afschrikken. Helaas is over deze mogelijkheid zeer weinig bekend.

Het aantal slachtoffers kan in de toekomst nog stijgen als de Rijksweg vierbaans wordt. Naar het zich laat aanzien kan dit zeker nog tien jaar duren, als het al doorgaat.

Conclusies:

Tijdens het éénjarig onderzoek over een traject van 1,7 kilometer werden 107 vogelslachtoffers gevonden, verdeeld over 22 soorten (waarvan 1 gedomesticeerde, de Postduif). Daarnaast zijn er 53 zoogdieren gevonden, verdeeld over 6 soorten. Onder de gevonden vogels bevinden zich enkele schaarse soorten, namelijk Blauwe Kiekendief, Ransuil, Strandplevier, Tapuit en Paapje. De Gierzwaluw is het algemeenste slachtoffer met 20 stuks. De meeste slachtoffers vielen in juli en

augustus. Het gevonden aantal vogels is ongeveer drie maal zo hoog vergeleken met het gemiddelde aantal slachtoffers langs wegen door open gebieden in Nederland. Onder de zoogdieren zijn de opvallendste vondsten die van twee bunzings en twee laatvliegers.

In nauw overleg met Rijkswaterstaat wordt momenteel bekeken welke maatregelen tegen deze slachting genomen kunnen worden.

Medewerkers:

Dank gaat uit naar de volgende personen die aan het onderzoek meehielpen: Roelof de Beer, Patrick Jansen, Erik Lam, Frank Majoor (tellers, N.J.N. afd. La-Bla); Dick Jonkers (adviezen); Lelia Oosterhuis, Jelle Vecht (Rijkswaterstaat)

Literatuur:

- Jonkers, D.A. & Jongejan, W. (1982): Faunasterfte door het verkeer in het oostelijk deel van de Alblasserwaard. Leersum.
- Jonkers, D.A. & De Vries, G.W. (1977): Verkeersslachtoffers onder de fauna. Leersum.
- Osieck, E.R. (1970): Verkeersslachtoffers in Zuidelijk Flevoland (1969). Korhaan 4 : 8.
- Preesman, L.C. (1978): Verkeersslachtoffers langs een traject rijksweg. Het Vogeljaar 26 : 21-24.